

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 13 Sayı: 70 Nisan 2020 & Volume: 13 Issue: 70 April 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581
Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2020.4116>

KADINLAR AÇISINDAN DEDİKODU* GOSSIP IN TERMS OF WOMEN

Aysel TEKGÖZ OBUZ**

Öz

Bu çalışmada ilkin, dedikodu kavramının tanımı, işlevleri ve ilişkili olduğu bazı kavramlar irdelenmiştir. Ayrıca dedikodu cinsiyet bağlamında incelenmiştir. Tarihsel süreç açısından bakıldığında genel olarak dedikodunun bir kadın eylemi olduğu savunulur. İnfomal bir iletişim türü olarak gerçekleşen dedikodu, insan iletişiminde zararlı yönlerinin çok olmasının yanında bireyler arasında sosyalleşme ve paylaşmanın gerçekleşmesini sağlaması açısından kimi zaman gerekli bir eylem olarak görülebilmektedir. Çalışmada görüşülen kişiler açısından dedikodunun ne olduğu, genellikle kimlerle dedikodu yapıldığı, neden dedikodu yapıldığı, genellikle nerede dedikodu yapıldığı, çoğunlukla kimin dedikodu yaptığı (kadın mı- erkek mi), son olarak da dedikodunun faydalarının ne olduğunun öğrenilmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Elazığ ilinde yaşayan 15'i çalışan 15'i de ev hanımı olmak üzere toplam 30 kadınla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Genel olarak dedikodu; biri hakkında olumsuz konuşma ya da paylaşım yapma yoluyla rahatlama şeklinde tanımlanmaktadır. Kadınlar çoğunlukla güvendikleri kişilerle dedikodu yapmaktadır. Dedikodu eylemini sıklıkla gerçekleştirilmektedir. Dedikodu konusu ise; kadınların sosyo-kültürel yapısına göre değişmektedir. Katılımcıların çoğunluğu; "merak", "kıskançlık", "intikam", "kendini ispatlama", "itibar kazanma", "vakit öldürme", veya "eğlenceli bulma", "rahatlama" nedeniyle dedikodu yapmaktadır. Kadınlar her yerde dedikodu yapılabileceği düşünmektedir. Katılımcılara göre kadınlar daha çok dedikodu yapmaktadır. Erkekler de dedikodu yapar ve erkeklerin yapığı dedikodular daha zarar verici olmaktadır. Son olarak katılımcılar dedikodunun olumlu işlevlerinin olduğunu düşünmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dedikodu, Söylenti, Kadın

Abstract

In this study, first, the definition of the concept of gossip, functions and some of the concepts which are related to gossip, have been researched. Also, gossip is studied in the context of sexuality. In the historical process, in general, gossip is considered to be women's action. Gossip, which is a kind of informal communication, has very harmful aspect of human communication. However, by providing socialization, solidarity and sharing among individuals, it can be accepted useful and necessary. It is aimed to find out what gossip is for the people interviewed in the study, who is often gossiped with, why gossiping is done, where gossip is often made, who gossips mostly (male or female), and finally what the benefits of gossips are.

Qualitative research method was used in the study. In-depth interviews were conducted with 30 women, 15 of whom were working, and 15 were housewives living in the city of Elazığ. Gossip in general; it is defined as relaxation by speaking negatively or sharing about someone. Women often gossip with people who they trust. **The act of gossip is frequently carried out.** The subject of gossip is depending on the socio-cultural structure of women. The majority of the participants gossiping because of "curiosity", "jealousy", "revenge", "self-proof", "reputation", "killing time", "finding it fun" or "relaxation". Women think that gossip can be done everywhere. According to the participants, women do more gossip. Men also gossip, and men gossip is more damaging. Finally, the participants think that gossip has positive functions.

Keywords: Gossip, Rumour, Women.

* Bu makale, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uygulamalı Sosyoloji ABD' de hazırlanan "Dedikodunun Cinsiyeti: Kadın Kimliğinin Yeniden İnşasında Dedikodunun Rolü" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

**Arş.Gör.Dr., Hitit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, ayseltekgoz@gmail.com

*“Başkalarını kötölemek için yapılan dedikodudan duyulan zevk, başkalarını düşürdüğümüz ölçüde kendimizi yükselttiğimizi sanmaktır”
(Descartes)*

1.Giriş

İnsanoğlu, doğası gereği başkaları ile birlikte yaşamak ve onlar ile iletişim kurma özelliklerine sahip, sosyal bir varlık olma özelliği taşır. Bir insanın yalnız yaşayabileceğini, kimseye ihtiyaç duymadan ve kimseyle iletişim kurmadan da yaşamını sürdürebileceğini söylemek nerdeyse imkansızdır. Zira insanoğlunun, biyolojik, psikolojik yapısının yanında onun sosyal bir varlık olduğu unutulmamalıdır. Kişiler, çevresinde gördüğü kimselerin hayatında neler olduğu, onların nasıl giynip- nasıl beslendiğine kadar; kiminle nerede olduğu, geliri, özel hayatında neler değiştiği, mesleki yaşamında neler yaşadığı, sosyal çevresinde dahi nasıl algılandığına kadar kesin bir cevap bulunulmayan fakat sürekli merak edilen bir yığın soru ile karşı karşıya kalabilmektedir. İşte bunları kolayca öğrenebilmenin en etkili yollarından biri olarak karşımıza, dedikodu çıkar. Yani anlaşılacağı üzere dedikodu, merak ettiğimiz ve öğrenmek istediğimiz, bilginin eksik olduğu yerlerde ortaya çıkarak kimi zaman bu sorulara doğru cevap bulabilmemizi sağlamaktadır.

Genel olarak orada olmayan kişi hakkında yapılan konuşma olan dedikodunun 1955 tarihli Türkçe Sözlük'teki tanımı; *"konusu çekiştirme ya da kınama olan konuşma"* şeklinde yapılmıştır. Yakın anlamı: *ayıplama, takbih, muaheze, yerme, gıybet, tezvir, tayip, kötöleme, zem, kovuculuk, çekiştirme*. Karşı anlamı: *övme, methetme, yüceltme, takdir etme*" (Çaylı, 2008, 14).

Halk arasında çoğunlukla olumsuz bir şekilde değerlendirilen dedikodunun, pozitif özellikler de gösterebileceği tartışılmaktadır. İnfornel bir iletişim ağı yarattığı ve bu yolla sosyal iletişimi gerçekleştirdiği ileri sürülen dedikodu, belli bir grubun alt gruplarına karşı tavrı belirlemesine yardımcı olmaktadır (Solmaz, 2004, 37-38). Yine bu infornel iletişim kanalları ile kişilerarası tecrübelerin paylaşımı, işbirliğinin sağlanması, güncel gelişmeler hakkında bilgi sahibi olunması ve bu yolla dayanışmanın artırılması gerçekleşebilmektedir (Arabacı, Sünkür, ve Şimşek, 2012, 173).

Çalışmada dedikodunun kadın kimliği ile beraber ele alınmasının bir takım gerekçeleri üzerinde durulmuştur. Zira dedikodu olgusu, çoğunlukla kadın kimliği ile beraber anılmaktadır. Kadın kimliği mevzusu, medeniyet tarihi boyunca tartışılan başat konulardan biridir. Ortaçağda kadının insan olup olmadığı dahi tartışılırken onun kimliğinden, kendine özgü değerlerinden bahsetmek elbetteki imkansızdı. Ancak sonrasında kadın hareketleri aile birlikte, onu var kılan cinsiyet kimliği değil insan olması ile ilgili sahip olduğu hakları tartışılmıştır (Tarhan, 2013, 120). Halk arasında olumsuz bir davranış olarak değerlendirilen bir durumun kadına mal edilmesi de bu nedenle beklenen bir tutum olarak görülebilir. Yine kadın kimliği söylenti kavramı ile birlikte ele alındığı görülmektedir. Allport ve Postman'a göre söylenti, *"kesinliği kanıtlamaya elverişli somut veriler olmaksızın, genellikle kulaktan kulağa kişiden kişiye yayılan, inanılması istenen, günün olaylarına bağlı bir önermedir."* (Kapferer, 1992, 13). Bahsedildiği üzere dedikodu- kadın ve söylenti üçgeni nerdeyse tüm kültürlerde karşılaşılan bir durumdur. Tarihçi Delumeau'nun 14. ve 15. yüzyılda söylenti yoluyla ciddi sonuçlar yaratan ayaklanmaların yaşandığına ve bunların baş aktörlerinin de kadınlar olduğuna değindiği bilinmektedir. Ona göre kadınların psikolojik açıdan söylenti yaymaya daha eğilimli bir yapıya sahip olmalarından ziyade nesnel bir takım gerekçeler ile korkuya kapılma ve panik olma nedeniyle buna başvurdukları söylenebilir (Kapferer, 1992, 124).

Ayrıca son zamanlarda gittikçe gelişen medya ve iletişim araçları sayesinde dedikodular, hızla yayılmakta hatta kimi zaman buralar dedikodu üretim mekanları olarak karşımıza çıkmaktadır. Medya gündelik yaşantımızın hemen her alanı ile ilişkili olarak varlığını sürdürmekte ve hayatımızı etkileyebilmektedir. Yapılan dedikodu bile bir medya malı haline gelebilmekte ve bu durumdan kar elde edilmeye çalışılmaktadır. Kocabay (2007, 121)'nin de belirttiği üzere, internet kullanımının yaygınlık kazanması neticesinde, insanlar sahip oldukları her türlü bilgiyi hızlı bir şekilde birbirleriyle paylaşma şansı elde etmiştir. Belli bir kullanıcı adıyla paylaştıkları bilgiler için hesap vermek zorunda olmaması, bu bilgilerin doğruluğunun ya da yanlışlığın kanıtlanmasının zor olması ve suçlanma olasılıklarının düşük olması nedeniyle hızlı bir bilgi üretim ortamının yaratıldığı bilinmektedir. Bu yönüyle bu mekanlar, bir dedikodu aracı haline gelmektedir.

Genel olarak bakıldığında dedikodu, kadınlara has bir özellik olarak algılanmakta ve erkekler genellikle de bu algının dışında tutularak cinsiyete dayalı bir ayırım ile karşılaşılmaktadır. Dedikodu ile ilgili

yapılan tanımlamalara bakıldığı zaman ise bu algının yanlışlığı açıkça görülebilmektedir. Çünkü merak, öfkeye, hırsa, kıskançlığa, eğlenceye, iç dökmeye, gırgıra almaya dayalı bir eylem tüm insanlar tarafından gerçekleştirilebilen bir durum olarak varlığını gösterebilmekte iken bunu sadece kadınlara mal etmek yanlış bir tutum olmaktadır. İşte bu sebeple çalışmada, bu konudaki görüşlerini ve dedikodu hakkındaki daha detaylı görüşlerini öğrenmek amacıyla dedikodu yaptığını belirten kadın görüşmecilere ile görüşülmektedir.

2. Yöntem

Çalışmada dedikoduyu, kadın kimliği bağlamında ele alarak, bunun sadece bir türe özgü olup olmadığını ve dedikodu yapmanın nedenlerini, pek çok sosyal etken ile ilişkisini, dedikodunun ne tür faydalarının ve zararlarının olabileceğini tespit etmeye çalışmak gibi amaçları olan bu çalışmada tarafsız bir şekilde birinci elden bilgi elde etmek ve konuyu pek çok açıdan ele alabilmek nedeniyle (Türkdoğan, 2003, 305) nitel araştırma yöntemlerinden, derinlemesine görüşme tekniği tercih edilmiştir. Nitel araştırma yöntemi, elde edilen verilerin daha ziyade betimleyici olmasına olanak verir (Yıldırım ve Şimşek, 2005, 40-41). Ayrıca nitel araştırma, doğası gereği toplulukların ve kültürel yapıların, ayrıntılı bir şekilde ele alınmasına ve onlara yüklenen anlamın ortaya konmasına olanak sağlar (Kümbetoğlu, 2005, 47).

Çalışmada Elazığ ilinde yaşayan 15'i çalışan 15'i de ev hanımı olmak üzere toplam 30 kadın ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Ev hanımları içerisinde az da olsa bir kısmı ev hanımlığının yanında geçici bir takım işler ile uğraşmış bulunmaktadır. Çalışan kadınların meslekleri ise; doktor, öğretmen, mühendis, memur, avukat, hemşire, kuaför, eczacı, güzellik ve bakım uzmanı... şeklinde olmaktadır. Katılımcılar Elazığ'ın çeşitli mahallelerinde ikamet eden ve sosyo-ekonomik açıdan farklı kişiler olmaktadır. Her bir görüşmeci ile tek ve ayrı ayrı görüşülmüştür. Bu görüşmeler de yaklaşık olarak 1 saat süren uzun soluklu konuşmalardan oluşmuştur. Katılımcıların çalışma alanı veya isteğine göre talep edilen mekanlarda ve saatlerde yapılmıştır. Görüşmelerden bazılarında katılımcının izni alınarak ses kayıt cihazı kullanılmıştır ancak bazılarının ise ses kayıt cihazından rahatsız olduğunu belirtmesi rahatsız olması nedeniyle not tutularak devam edilmiştir.

3. Bulgular ve Tartışma

Çalışmada bu başlık altında, genel bir takım sorular üzerinde durularak konunun mahiyeti ortaya konmaya çalışıldı. İlk kişiler dedikoduya nasıl bir anlam yüklediklerini anlamak için onlara göre dedikodunun ne olduğu? Genel olarak kiminle ve kimler hakkında, hangi konularda, ne sıklıkla yaptıklarını? Dedikodu yapmalarının nedenlerini? Belli başlı dedikodu mekanlarının nereler olduğunu ve bunun nedenini? Kadınların mı yoksa erkeklerin mi daha çok dedikodu yaptıklarını? Kadın ve erkek dedikodusu arasındaki farkları? Dedikodunun ne tür işlevlerinin olduğu? şeklinde soru başlıkları ele alınmıştır.

3.1. Dedikoduya Atfedilen Anlam

Kişinin yokluğunda onun kimi zaman iyi kimi zaman kötü özellikleri konuşulabilmektedir. Halk arasında sıkça kullanılan bir deyim olarak "dedikodu kazanı" her an biri için kaynayabilmektedir. Dedikodu, burada iki taraflı bir süreç olarak karşımıza çıkar. Bazen yakın gördüğümüz bir aile üyemiz, arkadaşımız ya da komşumuzla zaman geçirmek, havadan sudan konuşmak, sahip olduğumuz bazı sırlarımızı paylaşmak, iyi bir vakit geçirmek için veya daha olumsuz sonuçlara yol açabilecek şekilde, sırf birini çekiştirmek için dedikodu yapabilmekteyiz.

Burada kişinin, dedikodunun tanımından ne anladığı son derece önemlidir. Çünkü kimi zaman bir başkasını son derece rencide edebilecek, anlatılanların duyulması halinde karşımızdaki kişi ile aramızdaki iletişimi tamamen yok edebilecek derece zararlı konuşmalar yapılmasına rağmen, bu eylem kişi için dedikodu olarak değil sadece bir sohbet olarak görülebilmektedir. Yani kişi\kişiler bazen dedikodu yaparken bile yapılan bu eylemin dedikodu olmadığını düşünebilmektedirler. Hatta bazen kişinin olumsuz özellikleri konuşulmadığı için bu konuşmalar dedikodu olarak kabul edilmemektedir. Yapılan olumlu konuşmaların değil sadece olumsuz konuşmaların dedikodu olarak adlandırılabilmesi bazı kişiler tarafından iddia edilebilmektedir. Ancak durum böyle olsa da dedikodunun tanımına baktığımızda dedikodunun, orada olmayan kişi hakkında yapılan konuşma olarak geçmesi buradaki konuşmaların içeriği olumlu da olsa olumsuz da olsa bu konuşmaların dedikodu olduğu ileri süren bir tutum olmaktadır.

Çalışmada görüşülen kişilere dedikodunun tanımına yönelik; "Sizce dedikodu nedir? Hangi tür konuşmalar dedikodu olarak kabul edilebilir?" şeklindeki soruya 47 yaşındaki, ev hanımı, aynı zamanda bir partinin kadın kolları yöneticisi olarak çalışan A.Ö; "Bana göre dedikodu bir başkasını çekiştirmektir. Bir başkası hakkında kötü konuşmaktır ve onun hakkında kötülük düşünmektir. Yani olumsuz ve kötü bir yorumlama yapmaktır. Ben dedikoduya karşıyım kimsenin kötülüğünü düşünmem ve bu yüzden de kimse beni pek sevmeyebilir" diye cevap verdi. Bu yaklaşım dedikodunun, sadece olumsuz konuşmalardan oluştuğu ve bu konuşmaların çoğunlukla kişiye

zarar verebileceği, yıkıcı ve eleştirel konuşmalar olduğu şeklindeki görüş ile uyuşmaktadır. Ayrıca bu konuşmalar daha sonra duyulduğunda hakkında konuşulan kişinin pek bu durumdan hoşlanmaması nedeniyle de dedikodunun buradaki olumsuz tarafı üzerinde durulmaktadır. Yine aynı soruya 26 yaşındaki kuaför B.K.; *"Sır paylaşmak da dedikodudur. "Bak bu aramızda kalsın kimseye söyleme" denir ve burada başkası ile ilgili konuşur. Bu yüzden de bu da dedikodu oluyor. Ağızdan ağıza giden bir şeydir, dedikodu. Aslında dedikodu tamamen boş zaman işidir. Dedikodu yapmanın en büyük nedenlerinden biri de hırstır. Hırslımıza kapıldığımız için dedikodu yapıyoruz".* İnsanlar genelde yakın gördüğü kişilerle önemli bulduğu sırları paylaşarak aradaki ilişkiyi güçlendirmeye çalışmaktadır. Dedikodunu gerekli olduğunu savunan yaklaşımlar da işte dedikodunun bu şekilde dayanışmayı ve paylaşımı arttırabileceğini savunmaktadır. Dedikodunun içeriğinde her zaman kötü konuşmaların olmadığını çeşitli çalışmalar ile savunan, dedikoduyu özellikle kurumsal açıdan ele alarak ayrıntılı bir şekilde çözümlene yapan Solmaz (2006, 563)' a göre dedikodu, kötü konuşmalardan oluşabileceği gibi kişiler arasında dayanışma ve paylaşmayı sağlaması ve bu nedenle verimliliği arttırması nedeniyle yararlı, hatta bazen gerekli olabilmektedir. Görüşme yaptığımız kişilerden bir kısmı da bu konuda aynı fikri savunmaktadır. Örneğin 37 yaşındaki ev hanımı N.G.'ın yaklaşımı; *"Bence dedikodu bir başkasının arkasından onun kişiliği hakkında konuşmaktır. Burada eleştiri vardır ama bu eleştiri hem olumlu hem de olumsuz olabilir. Halk arasında buna dedikodu denilir ama bence dedikodu dediğimiz şey aslında eleştiri yapmaktır"* şeklindedir.

3.2. Kimler ile Ne Sıklıkla ve Hangi Konularda Dedikodu Yapıldığı

Dedikodu eylemi, tek başına yapılan bir eylem değildir. Bir ya da bir kaç kişi ile birlikte yapılan dedikodu, aktörlerinin belirlenmesinde bir takım kriterlere sahiptir.

Bu çalışmada da genel olarak, *"Kim\kimler ile dedikodu yaparsınız? Her şeyi herkesle konuşur musunuz?"* şeklinde sorulan soruya 42 yaşındaki bir lazer epilasyon merkezinde çalışan A.Y.; *"Genelde yakın akrabalarım ve özellikle de kardeşlerimle yaparım çünkü başkalarına güvenim az ama kardeşlerime güvendiğim için ve onlardan bana zarar gelmeyeceğinin bildiğim için genelde onlarla dedikodu yaparım. Her şeyi herkesle konuşmam sadece güvendiğim kişiler ile konuşurum. Yabancılar ile dedikodu yapmam. Çünkü başkası konuştuğum şeyi bir başkasına yanlış bir şekilde anlatabilir. Onlara güvenmediğim için anlatmam herkese. Zaten herkesle dedikodu yapılamaz"* şeklinde cevaplayarak bizlere dedikodu yapmak için öncelikle bireyler arasında belli ölçüde bir yakınlığın ve güvenin olması gerekliliğini hatırlatmaktadır. Yni soruya bir devlet hastanesinde doktor olan H.D ise farklı bir bakış açısı getirerek; *"Ben ve bana göre herkes de sosyo- ekonomik açıdan kendine yakın olan kişiler ile dedikodu yapar. Mesela çalışan biri iş yerindekiler ile ev hanımı yine ev hanımları ile dedikodu yapar. Bu yakınlık dedikodu yapmada çok önemli. Ancak bu şekilde ortak fikirlerde bulunulup paylaşım yapılabilir. Yoksa tam bir paylaşım olmayabilir"* şeklinde bir açıklamada bulundu. Bu yorumdan kişilerin kimi zaman dedikodu yaptığı bireylere yönelik seçiminde sadece güven ve samimiyetin göz önünde tutulmadığı fakat aynı zamanda birlikte dedikodu yapılacak bireylerin sosyo-ekonomik açıdan yakınlığının da önemli olduğu sonucuna varılabilmektedir.

Yine sorulan soruya 28 yaşındaki ev hanımı H.A.' in verdiği cevap dikkate değerdir. H.A. (28); *"Ben öyle her şeyi herkesle konuşmam, genelde kişiliğine inandığım ve iyi olduğuna emin olduğum kişilerle dedikodu yaparım. Çünkü bu kişilerin bana akıl vereceğini inanırım yani bana doğru yolu gösterdiklerine inandığım kişiler ile paylaşırım her şeyi. Eğer bana doğruyu göstermeyeceğine inanırsam onunla paylaşmam. Çünkü eğer bir yanlışım varsa bu kişi yanlışımı düzeltmem için ban yardımcı olacağına üstüne hatamı o da yüzüme vurursa, bana faydası dokunmazsa daha kötü olur her şey diye düşünürüm".* Bu yaklaşım dedikoduda konuşulan tarafın her zaman üçüncü bir aktör olmadığı kimi zaman taraflardan birinin kendisi hakkında yaptığı konuşmanın da buna dahil edilebileceğini göstermektedir. Çünkü bir konuşma esnasında bireylerin odaklandığı tek nokta bir başkası olmamakta, kendileri ile ilgili konuları da açarak bir akıl danışma, yardımlaşma hareketini de sergileyebilmektedir. H.A. nın olaylara yaklaşımındaki hassas tutumu da dedikodunun herkes ile yapılamayacağı bunun aktörlerinin belli bazı ölçütler dahilinde belirlenebileceği çıkarımında bulunulabilmektedir.

Buradaki ortak fikirlerden de anlaşılacağı üzere tanışıklığın yeterli olmayacağı bunun yanında samimi olunan ve güvenilen kişiler ile dedikodu yapmak bireyler açısından uygun olmaktadır. Çünkü tanımadığımız biri ile dedikodu yapmak doğru bir iletişime ve bilgi aktarımına engel olabileceği gibi, kişiler için bir "risk" faktörü de oluşturabilmektedir. Bunun gibi eğer dedikodu karşılıklı taraflardan birine uymazsa sosyal ilişkinin ilerisi için zararlı bir tutum ortaya çıkabilmekte ve karşılıklı yanlış anlaşmalar ve tatminsizlikler de meydana çıkabilmektedir. Dedikodu yapan kişilerin birbirlerini tanımalarının yanında dedikodusunu yaptıkları kişiyi de tanımaları gerekir. *"Sen şunun ne yaptığını duydun mu?", "Benden duymuş olma ama"* şeklindeki ifadeler yeni samimiyetin kurulmasında ve arkadaşlıkların başlatılmasında

tılsımlı cümleler olmakta ve dedikoduyu başlatan ilk adımlar olmaktadır. Bunu duyan bireyin merak duygusu onu öğrenmeye iteceğinden dedikodunun oluşması için atılan adım hedefine ulaşmış olacaktır.

Dedikoduya maruz kalan bireylerin genel olarak aile üyeleri, yakın arkadaşlar, komşular, çalışılan yerdeki iş arkadaşları, rakip görülen kişiler, kıskanılan bireyler, işyerindeki üst yönetim üyeleri...vb kişiler sayılabilmekle birlikte bazen hiç tanınmayan ve sadece bir defa görülen kişilerin bile dedikodu kurbanı olabileceğini unutmadan söylemek gerekir. Bu fikri 30 yaşındaki avukat A.Ö.; *"Toplu bir ortamdan sonra dedikodu yaparım yani mesela düğün gibi çok malzeme elde ettiğim toplu ortamlardan sonra dedikodu yapmak çok zevkli, çünkü konuşacak çok şey var. Aslında kişi hakkında seçici değilim. O kişi herhangi biri de olabilir. İlgimi çekmesi yeterli"* şeklinde yaklaşarak dile getirmektedir. Özellikle toplu mekanlar kişilere konuşulacak çok malzeme, hakkında yorum yapılabilecek pek çok bilgi sağladığı için bu mekanlarda dedikodunun arttığı gündelik yaşantılarımızda deneyimlediğimiz ve şahit olduğumuz bir gerçektir.

Dedikodu eylemi bazen planlı bir şekilde gerçekleşebilirken bazen de duruma göre aniden gelişebilmektedir. Çünkü kimi zaman insanlar karşılaştıkları problemleri içine atar kimi zaman da bunu yapmak yerine içindekileri etraftakiler ile paylaşarak bu yükü hafifletmeye çalışmaktadır. Dedikodu yapmayı belli bir alışkanlık haline getiren ve sık sık dedikodu yapan ve bunun için özel zamanlar belirleyen yaklaşımların yanında aniden gerçekleşen ve hiçbir zaman aralığı olmayan dedikodular da mevcuttur. Bu konudaki yaklaşımları öğrenmek için sorulan "Ne sıklıkla dedikodu yaparsınız? Yani sizin için belli bir zaman aralığı var mı? şeklindeki soruya kısa süre önce nişanlısı ile ayrılan 24 yaşındaki memur K.A.; *"Sık sık yapıyorum diyebilirim, özellikle bu aralar medeni durumum dolayısıyla sürekli dedikodu yaptığımı söyleyebilirim maalesef. Nişanlımdan yeni ayrıldım ve bu aralar da sürekli onun ile ve ailesi ile ilgili konuşuyorum. Ancak çok aşırıya kaçmam, gereken yerde konuyu kapatmamı da biliyorum"* diyerek dedikodu yapma eğilimini kişinin içinde bulunmuş olduğu sosyo-psikolojik konumunun dedikodu için belli bir zamana oluşturabileceğini göstermektedir. Çünkü insan sosyal bir varlıktır. İçinde bulunduğu durumu sessizce kabullenip, beklemek yerine bundan bir an önce kurtulma ihtiyacı hissetmesi nedeniyle dedikodu yapmaya yönelebilmektedir. Yine aynı soruya 30 yaşındaki ev hanımı T.G. 'ün; *"Dedikodu yapmamaya dikkat etmeye çalışsam da "günde en az bir defa" yaparım herhalde. Günde en az bir defa yaparım diyorum çünkü bir insanın sadece olumsuz özelliklerinden bahsetmek değildir, dedikodu. Mesela bir kişinin kıyafetini ona yakıştırmışsak ve o yokken bunu dile getirmişsek eğer, bu da dedikoduya girer. Çünkü dedikoduda sadece kötü özellikler anlatılmaz birinin iyi özelliklerini anlatmak da dedikoduya girer"* şeklindeki yaklaşımı önemli bir özelliği bize hatırlatmaktadır.

Çalışma daha sonra kişilere, Genel olarak hangi konularda dedikodu yaparsınız? şeklinde sorulan soru ile devam edilmiştir. Bu soruya 34 yaşındaki ev hanımı B.G.; *"Dedikodu her konuda yapılabilir ama ben bir ev hanımı olduğum için mesela daha çok ev temizliği ve ev işleri hakkında dedikodu yaparım. Yani bu kişinin evi temizdi, bunun yaptığı yemek şöyleydi ya da kıyafeti güzel-çirkinde şeklindeki konularda dedikodu yapıyoruz. Mesela birinin evine gidip pasta yedikten sonra bunun pastası hiç iyi değildi, tam pişmemişti, yok işte yemeği çok tuzluydu falan diyoruz. Nerede kadın orda dedikodu var diyebilirim, Allah bizi ıslah etsin diyorum, ne diyim!"* şeklindeki şikayetvari yaklaşımı dedikoduda konuların içeriğinin kişinin sosyo-ekonomik konumuna göre değişebileceğini açıklar niteliktedir. Çalışmada genellikle ev hanımları daha çok ev işleri, komşunun evinin düzeni, yakın akrabası, arkadaşı, eşi veya komşusu hakkında dedikodu yapma eğilimde iken çalışan kadınlar ise genellikle iş yerindeki kişiler hakkında dedikodu yapmaktadırlar.

3.3. Neden ve Çoğunlukla Nerede Dedikodu Yapıldığı

Dedikodu yapmanın nedenlerinin ne olabileceği üzerinde duran çalışmada "Sizce neden dedikodu yapılır? Bildiklerimizi bir başkası ile paylaşmak istememizin nedeni sizce ne olabilir?" şeklinde sorduğumuz soruya alınan cevaplar, farklı olabilmekte ve belirtildiği gibi dedikodunun birden fazla nedeninin olabileceğini savunur nitelikte olmaktadır.

Bu soruya verilen cevapları genel olarak birleştirdiğimizde ise ilkin dedikodunun nedeninin merak olduğu, insanların bir başkasının özel hayatını merak ettiği için dedikodu yaptığı ileri sürülmektedir. Çünkü dedikoduda birey karşıdakilere bir şey anlatırken onlardan da yeni şeyler duymak ister, bilgiye aç biri gibi sürekli merak eder ve bu merakını gidermenin en iyi yolu olarak dedikodu yapmayı tercih eder. Çünkü dedikodu direkt gidip o kişiye merak edilen şeyi sormak ile kıyaslandığında daha çok tercih edilen bir yöntem olmaktadır. Başkaları ne yapıyor, kim kiminle ne yaptı, kim kime ne yaptı, başkaları bizim hakkımızda ne düşünüyor gibi ifadeler kesin tanımlar içine sokulamayan, her türlü ortamda vazgeçilmez meraklarımızdır. Duyulan şey doğru da olsa yanlış da olsa meraklı bireyler için asıl önemli olan o bilgiye ulaşmaktır, bunun mahiyeti sorgulanmaz. Bu soruyu yönelttiğimizde ev hanımı N.G(37); *"Bazı insanların dedikoduya müsait bir yapısı vardır. Acaba bunun evinde bu akşam ne pişti, acaba bunu eşi ne kadar maaş alıyor, acaba bu kişi neden evlenmiyor yoksa bir sevdiği mi var? gibi sorular sorarak sanki kendi sorumluluğu yokmuş da onun için başkasının hayatının peşine düşen insanlar da var. Hepsini merak edip öğrenmeye çalışır. Bu artık bir kişilik haline*

dönüşüyor" şeklinde yaklaşarak dedikodunun asıl kaynağının merak olduğunu belirtmekte ve bu merak etme olayının artık bir süre sonra kişiliğine oturacağını yani bireylerin her şeyi öğrenmeye çalışan "meraklı" bir birey haline geleceği düşünülmektedir.

Dedikodunun "kıskançlık, çekememe" ve "intikam" ile ilişkisi olduğunu söyleyen pek çok yaklaşım da mevcuttur. Hatta dedikoduya yönelik kimi tanımlamalara baktığımızda dedikodunun; haset, kin ve kıskançlığın, hırsın mekanı olduğu söylenir. Bu başlık altına sorulan aynı soruya hemşire G.K(45); "Bence dedikodunun nedeni iman eksikliği, nefsimize çabuk yenik düşmemizdir. Yine hursumuzdan, kızgınlık ve öfkemizi kolayca bastıramadığımızdan dedikodu yapabiliyoruz. Ama dedikodunun en büyük nedeni bence "kıskançlık" tır. Ben en çok kıskandığım ve kendime rakip gördüğüm kişi hakkında konuşurum. Yeni araba alan birini kıskandığımızda o arabayı ona layık görmediğiniz için dedikodusunu yapıp rahatlırsınız. Ve bu dedikodu yapma işi git gide tüm toplumda çok normal ve olması gereken bir şeymiş gibi yayılıyor. Bu çok tehlikeli bir şey" şeklindeki yaklaşımı dedikodunun bu tehlikeli boyutunun göz önüne sermektedir. Burada dedikodu kıskançlığın dışı vurumu şeklinde gerçekleşmektedir. Bu görüşe özel bir okulda din kültürü öğretmeni olarak çalışan ve dedikodu yapmamaya çok özen gösterdiğini, bu özelliği nedeniyle çevrede tanındığını söyleyen 29 yaşındaki P.C şunları söyleyerek katılmaktadır; "Bence genelde haset beslediği yani kıskandığı, çekemediği insanlar hakkında yapılır, dedikodu. Kişiler artık dedikodu yapmaya odaklanabiliyor o derece hasetlenmişlerdir. Zaten dedikodunun kaynağında haset vardır." Ayrıca 24 yaşındaki eczacı B.G' e göre; "Dedikodu, intikam almak için ve kıskançlıktan kullanılabilir. Mesela üst düzeyimiz olan birinin söylediği bir şeye o an cevap veremeyebiliriz ama daha sonra arkasından gidip başkasının yanında onun ile ilgili konuşarak intikam alabiliriz. Yani yüzüne söyleyemediğimizi arkasından söyleyebilir ve böylece intikam alarak rahatlayabiliriz. Yine rahatlamak ve boş zamanı değerlendirmek için de dedikodu yapılabilir. Hangimiz her konuşmamızda bilimsel bir durumdan bahsederiz ki? Bir arkadaşınızla otururken o anki sessizliği gidermek için bile dedikodu yapılabilir." diyerek intikam duygusuna dikkat çekmiştir. Bireyler çekemediği, kendinden üstün gördüğü kişilere hak etmediği hakaretlerde bile bulunarak ona olan kinini belirtmektedir. Bostancı (2011, 256-257), "Bir İntikam Hançeri Olarak Kelimeler" adlı çalışmasında kıskançlık sonucunda kişiler hakkında yapılan dedikodu esnasında tercih edilen kelimelerin, ne derece yıkıcı olduğuna ve intikam alma duygusuyla baş vurulan kelimelerin birer hançer gibi oldukça zarar verici bir yönlerinin varlığına dikkat çekmiştir. Dunbar (1998, 9)'ın da kitabında belirttiği gibi insanlar sosyal varlıklardır ve kendileri gibi diğer sosyal varlıklar hakkında saatlerce konuşur ve onların yaşantıları hakkında kafa yorabilirler. Bu nedenle dedikodu sosyal bir iletişim ağı aracı olması nedeniyle gerçekleşebilmektedir.

Yine bazı katılımcılar açısından bakıldığında dedikodu; "kendini ıspatlama aracı", "başkasını kötüleme yoluyla itibar kazanma aracı", "vakit öldürme aracı", veya "eğlence aracı" olarak görüldüğünden tercih edilebilmektedir.

Dedikodu kimilerine göre o kadar alışılan bir eylem olmaktadır ki bunu mekanı her yer olmaktadır. Kendisi gibi eşi de bilgisayar mühendisi olan ve eğlenceli olduğu için dedikodu yapmaktan hoşlandığını belirten 29 yaşındaki G.Y.; "Bence dedikodunun belli bir mekanı yok. Yolda, otobüste, evde, iş yerinde her yerde yapılabilir." şeklinde ifade kullanmıştır. Yine eczacı B.G(24) bu görüşle aynı doğrultuda cevap vermektedir; "Dedikodunun belli bir mekanı yok. Dedikodu ayaküstü bile yapılabilir. Yani kırmızı ışıktaki şuradan şuraya geçerken, 4 adım atarken bile dedikodu yapabiliriz. Dedikodunun dinsel ve toplumsal açıdan yanlış ve zararlı bir şey olduğunu biliyorum ama maalesef dedikodu yaptığımı da kabul ediyorum." diyerek dedikodunun belli bir mekanın olmadığına vurgu yapmaktadır.

3.4. Dedikodunun Cinsiyeti

Dedikodu yapmak genellikle kadınlara has bir özellik olarak kabul edilir. Hatta dedikodu deyince ilk akla gelen dedikodu-kadın ortaklığıdır. Genel olarak, orada olmayan hakkında yapılan konuşma olarak kabul edilen dedikodunun, sadece kadınlara ait bir eylem olduğu ve kadınların orada olmayan kişi hakkında konuşabileceği şeklinde aşağılayıcı bir yargılama yapılmaktadır. Ancak bunu sadece kadınlara mal etmek erkeklerin orada olmayan biri hakkında konuşmayacağını ileri sürmek olacaktır. Tarhan (2013, 120) da kadına yönelik cinsiyetçi dayatmalar ve kadın kimliğine yönelik bazı küçümseyici ve zorlayıcı yaklaşımlar tarihsel açıdan bakıldığında karşılaşılabilen gerçeklikler olduğuna değinmektedir.

Bu başlık altında sorulan "Sizce kadınlar mı dedikodu yapar yoksa erkekler mi? Neden?" ve "Kadın ile erkek dedikodusu arasında bir fark var mıdır? Varsa bu fark nasıldır? Şeklindeki soruya, 26 yaşındaki sosyolog S.B.'un cevabı; "Kadınlar... Çünkü kadınlar çok meraklıdır ve doğası gereği daha hassas ve alıngan oldukları için erkeklere göre daha çok dedikodu yaparlar. Ama erkekler de yapar, aradaki fark ise kadınlar daha hafif yani her şey hakkında dedikodu yapabilirken erkekler genelde daha ağır gelen konularda dedikodu yapar." şeklindedir. 47 yaşındaki ev hanımı K. A.'in yaklaşımı ise hem cinslerini bu konuda daha çok kötüler bir yapıdadır. K.A.' e göre; "Kadınlar daha çok dedikodu yapar. Çünkü onları şeytan daha çok dürtüyor. Şeytan onların dudağına bal çalar bunu da söyleyeyim der şunu da söyleyeyim der ve anlattıkça anlatır." Yine yaşı ilerlemesine rağmen hala

evlenmediği için hakkında çok dedikodu yapıldığını ve bu durumundan çok rahatsız olduğunu sık sık belirten, kısa bir süre önce işten ayrıldığını söyleyen 37 yaşındaki ev hanımı N.G. ise konuya önemli açıklamalar getirmektedir. N.G.; “Kesinlikle daha çok kadınlar dedikodu yapar. Bazı kadınlar birileri ile bir araya gelmeden önce sanki ders öncesi hazırlık yapan bir öğrenci gibi ben bugün şu şu konuları anlatayım şunu şunu söyleyeyim herkese, şeklinde hazırlık bile yapar. Ben buna bizzat şahit oldum. Dedikoducu yapısına sahip olanlar kafasında bunu tasarlayıp o kalabalık ortamlara gelir. Birine hırslanmışsa onun hakkında kötü şeyler anlatmaya çalışır ve gelince de anlatır.”

Kadınların neden daha çok dedikodu yaptıklarını öğrenmek için sorduğumuz soruya Ö.A(40) şu şekilde cevap vermektedir; “Bence kadınlar daha çok dedikodu yapar erkekler ise daha az. Çünkü kadınlar yaşananları kolay unutmuyor ve anlatıyor ama erkekler daha çabuk unutabiliyorlar.” Ayrıca ev hanımı B.G. (34) e göre; “Kadınların daha çok dedikodu yapmasının nedeni de onların sohbet mekanlarında daha çok olmasıdır. Mesela biz günlere gidiyoruz, ev gezmeleri yapıyoruz yani konuşacak ortamı rahat bulabiliyoruz ama erkekler genelde işte oldukları ve çalıştıkları için buna zaman bulamıyorlar. Bir de kadınlar daha eleştireldirler, eleştirel davranmayı severler ama erkekler çok da fazla eleştirel değiller.” Bu konuşmalardan kadının daha hassas bir yapısının olduğu çıkarılabilir. Burada Kapferer’in de belirttiği gibi; Acaba kadınlar, hayatın ve sürekliliğinin sorumluları olarak, çağımızın rizikolarını erkeklerden daha fazla mı hissediyorlar?

Bu şekilde genelde dedikodunun bir kadın eylemi olduğunu belirten kişilerin yanında bunun daha çok bir erkek eylemi olduğunu söyleyerek, kadın ve erkek dedikodusu arasındaki farkı belirten kişiler de vardır. Örneğin, 42 yaşındaki epilasyon merkezinde çalışan A.Y.’e göre; “Erkekler de dedikodu yapıyor kadınlar da hatta erkekler kadınlardan daha çok dedikodu yapıyor, ben de buna çok defa şahit olmuşumdur. Aradaki fark ise; kadınlar daha detaycı ama erkekler çok detaya inmeden yapar. Çünkü kadınların duygusal yönü daha farklıdır. Kadınlar her şeyi merak ediyor ve detayına inerek öğrenmeye ve anlatmaya başlıyor ama erkeklerde bu farklı.” Bilgisayar mühendisi G.Y. (29) ise bu konuda şunları belirtiyor; “Erkek dedikodusu daha yıkıcı oluyor. Kadınların her konuda bir fikri vardır ve bunları hiç düşünmeden öylece söyleyebilir ama erkekler ise daha zarar veren konularda konuşurlar ve bu da daha yıkıcı olabiliyor. Çevremde erkeklerin bu şekildeki dedikodusuna çok şahit oldum.” Yine ev hanımı H.A(28) erkeklerin daha çok dedikodu yaptığını söyleyerek aradaki farkı ise şu ifadeler ile belirtmektedir; “Erkekler daha çok namusa yönelik cinsellik içerikli ciddi konularda dedikodu yapar ama kadınlar her konuda yapabilirler.” Ev hanımı H.A. (57)’e göre de; “Kadınlar genelde aile üyeleri hakkında dedikodu yapar. Ama erkekler genelde kadınlar hakkında dedikodu yapar. İşte komşu kızı şuraya gitti, şunu yaptı, şununla dolaşıyor ya da komşuların evine girip- çıkanlar hakkında dedikodu yapılıyor. Yani erkekler daha mahrem konularda dedikodu yaparlar. Daha çok eleştirel davranırlar. Özellikle esnaflar oturdukları yerden mahalledeki herkes hakkında dedikodu yapıyorlar.” Ev hanımı M.G. (36).’in şikayetvari cevabı ise şu şekildedir; “Genelde herkesin zihninde dedikodu deyince kadınlar akla gelir ama ben çevremde erkeklerin de dedikodu yaptığını çok şahit oldum hatta erkekler daha çok dedikodu yapar diyebilirim.” Yine ev hanımı S.Y.V(39)’ın cevabı buna paralel olarak; “Erkekler daha çok dedikodu yapıyor bence ama “kadınların adı çıkmış” erkekler dedikodu yaptıklarını kabul etmiyorlar. Ve üstelik erkekler daha mahrem konularda dedikodu yapıyorlar. Kahvehanelerde oturup (ki buralar onların dedikodu mekanı) kim ne yapmış, kimin kızı kime kaçmış, yani herkesin özeli ile ilgili konularda, hatta çoğunlukla çirkin konularda dedikodu yapılabilir.” şeklindedir.

Önemli bir sosyal ilişki türü olan dedikodu tarihsel süreç açısından bakıldığında belirtildiği gibi sürekli olarak kadın kavramı ile birlikte anılmaktadır. Kolektif bir konuşma şeklinde gerçekleşen dedikoduyu kadın kimliğine eş tutmak, dedikoduyu onun kimliğinin vaz geçilemez bir parçası olarak görmek kadınlara yönelik küçümseyici, aşağılayıcı ve suçlayıcı bir hareket olarak değerlendirilebilir. Dedikoduya ilişkin yaklaşımlarda erkekler genel olarak buna dahil edilmemektedir. Bu durum kimi zaman kadınlar tarafından da kabul edilen bir tutum olarak karşımıza çıkabilmektedir. Çalışmadaki kadınların bazıları buna karşı çıksa da kimi bu düşüncenin doğruluğuna inandığını bazı gerekçeler ile dile getirmektedirler. Yani savunulan ortak fikre göre erkeklerin dedikodu yapmadığı şeklindeki görüşün yanlış olduğunu belirtmekle beraber dedikodunun en çok kadınlar tarafından yapıldığı kabul edilmektedir. Değişen ise dedikodunun içeriğidir. Çalışmada kadınların gündelik hayatın pek çok rutini konusunda dedikodu yaptıkları tartışılırken erkeklerin ise daha çok ağır konularda dedikodu yaptıkları savunulmuştur. Bu görüşlere paralel olarak Solmaz (2004, 52) da erkeklerin de dedikodu yaptığını ancak eylemin “ağ kurma” şeklinde farklı şekillerde adlandırıldığını ifade etmiş ve kadın dedikodusu ile erkek dedikodusunun içerik açıdan değişkenlik gösterenbileceğine değinmiştir.

3.5. Dedikodunun İşlevleri

Dedikodu insan iletişiminde önemli bir role sahiptir. İletişim başlaması ve devamlılığın sağlanması açısından dedikodunun içeriği önemli olmaktadır. Çalışmada dedikodunun ne tür faydalarının olabileceğini anlamak amacıyla bireylere sorulan; “Sizce dedikodu yapmak o ortamda bulunan kişilere neler sağlıyor olabilir? Yani dedikodunun ne tür faydaları olabilir?” şeklindeki soru iletilmiştir.

İlkin bir devlet dairesinde avukat olarak çalışan A.Ö(30) şu cevabı verdi; “Dedikodu, ortak bir paylaşım sağlıyor ve dedikodu yapınca ilişkilerimiz kuvvetleniyor. Ayrıca ben dedikodu yaptığım zaman yalnız olmadığımı fark ediyorum ve kendimi yalnız hissetmiyorum. Çünkü tepkili olduğum birine karşı benden başkalarının da tepkili olduğunu bilmek beni rahatlatıyor ve bu da kendimi daha iyi hissetmemi sağlıyor. Hayatta yalnız değilmişim diyorum ve sevmediğim kişiyi sadece ben değil aslında sevmeyen başkaları da varmış deyip rahatlıyorum.” Samimiyet ve yakınlık, dedikodunun bireyler arasında arkadaşlık ilişkisinin kurulmasını veya ortak değerlere sahip bir gruba girmek gibi sosyalleşme amacıyla gerçekleştirilebildiğini ifade etmektedir. Bu görüşe paralel olarak eczacı B.G(24)’ün görüşü verilebilir; “Dedikodu bazen sosyal kabul ve başkaları ile olan ilişki ve samimiyetimizin artmasını da sağlayabilmekte. Çünkü mesela birine sır verince ona aslında şu mesajı veriyoruz; bak ben sana çok önemli olan bu sırrı verebilecek kadar samimi görüyorum seni, aramızdan su sızıyor sana Ayşe’nin lafını bile anlatıyorum.” A.Ö ve B. G’ün bu görüşlerine baktığımızda dedikodunun ilkin sosyal bir dayanışma ve yakınlığı sağladığı anlaşılabilir. Konuşma anında problem yaşadığımız veya sevmediğimiz birilerinin başka birileri tarafından da pek sevilmediğini bilmek bizi rahatlatmaktadır. Çünkü aksi halde bireyle bu duygunun sadece kendilerinde olduğunu düşündüklerinde kendilerini kötü hissedebilmekte ve bu durumdan dolayı suçluluk duyabilmektedir. Ancak bu kişinin bir başkası ile de probleminin olduğunu duymak asıl sorunun bizden kaynaklanmayabileceğini bunda tek sorumlu olan kişinin biz olmadığımızı fark etmiş ve rahatlamış oluruz. Ayrıca biri ile dedikodu yapmak ve herkesten gizlediğimiz sırlarımızı sadece belli kimseler ile paylaşmak aradaki samimiyetin ve yakınlığın artmasına katkı sağlayabilmektedir.

Aynı soruya ev hanımı H.A. (28)’in verdiği cevap dedikodunun faydalarından birinin ne olabileceğini bize göstermektedir. H.A.’a göre; “Kimi üstünlükten dolayı dedikodu yapar. Yani kendisinin kötü özelliklerini görmezden gelerek hep başkasının kötü özelliklerinden bahsederek, iyi olduğuna inanır. Bu da onu rahatlatır. Yani sizin şu şu kötü özellikleriniz var ama benim bu kötü özelliklerim yok demek ki ben sizden daha iyiyim der ve kendini iyi hisseder. Yine mesela bir sıkıntıyı biriyle paylaştıktan sonar bakarsın o kişi de sıkıntısını anlatır ve sen de dersin ki demek ki bu sıkıntı sadece bende yok başkalarında da var der ve rahatlamaya başlarsın. Benim babam çok sıcak ve sakin bir insandı ama eşim sinirli ve agresif ben de buna çok sıkıldım ve yakınlarıma anlatmaya başladım. Anlattıkça da rahatlamaya başladım.” Dedikodu yapmanın her zaman zararlı sonuçlar doğurmayacağı gerekli bile olabileceğini savunan görüşler de vardır. Bu yaklaşımlara göre dedikodu kişilerde geçici de olsa bir rahatlama ve deşarj sağlar, ayrıca kişilerin olayları anlatması nedeniyle yüklerinin de azalacağını ileri sürmesi dedikodunun bazen gerçekten de gerekli olup- olmayacağı sorusunu akıllarımıza getirmektedir. Yine 39 yaşındaki ev hanımı S.Y.V. şu şekilde cevaplamıştır; “Rahatlamak ve sıkıntımızı gidermek, rahatlamak için dedikodu yaparız. Bir şeyleri içine at nereye kadar. Artık bir noktadan sonar dayanılmayacak hale geliriz ve dedikodu yaparak rahatlarız”.

Çalışmadaki bazı katılımcılardan elde edilen bilgilere göre bazen de sırf psikolojik olarak rahatlanmak ve deşarj olmak maksatıyla da dedikodu yapıldığı görülmektedir. Örneğin bir devlet dairesinde memur olan S.O. (31); “Psikolojik açıdan rahatlamak için dedikodu yapılır. Çünkü bazı şeyleri anlatarak rahatlayabiliriz. Herkes de dedikodu yapar yapmayan kişi yoktur, hence olsa olsa çocuklar dedikodu yapmaz onlar da dedikodunun ne olduğunu bilmedikleri için.” diyerek buna açıklık getirmektedir. Aynı şekilde doctor olan 32 yaşındaki doktor H.D; “İş hayatımın yoğun stresini bu şekilde atmaya çalışmamdır. Çünkü tüm gün boyunca çok yorulup geriliyoruz bazı yanlışlara şahit oluyoruz, bu kadar stresin üzerine bunlar da eklenince ancak bunları aynı durumdaki iş arkadaşlarımızla paylaşıp, dedikodu yaparak rahatlamaya çalışıyoruz. Yani ben stres atmak için dedikodu yapıyorum. Biz insanlarda zaten kendi eksikliğini ya da kendi sorunu başkasını yüklemekte üstümüze yok. Eksikliğimizi bu şekilde halletmeye çalışıyoruz” diyerek, dedikodunun yoğun hastane koşullarında kimi çalışanlar için bir stres atma yolu, rahatlama ve sorunların paylaşma aracı olduğu belirtilmektedir. Bacaksız ve Yıldırım (2013, 37) da çalışmasında, dedikodunun özellikle kurumsal yaşantıda olumlu işlevlerini olduğunu ifade etmiştir. Zira ona göre dedikodu sayesinde değişiklikliğin sağlanması yoluyla, çalışanların moral ve motivasyonun artırılması yoluyla verimliliğin arttırılabilmesi olasıdır. Bu görüşü Eroğlu (2005, 206) de çalışmasında desteklemektedir. Söz konusu çalışmada Arfor Taşıma Hizmetleri A. Ş’nde, dedikodu ve söylentilere kulak asarak işletmenin kurumsal ve bireysel verimi arttırılmaya çalışılmıştır. Bunun yanında Foucault (1993)’ün bahsettiği gibi bilgiyi elinde bulundurma yoluyla pek çok alanda denetleme olanağını elde edilir. Bilgi elde etmenin en başat yollarından biri olan dedikodu aracılığıyla da iktidarı elinde bulundurma şansı elde edildir (Çaylı, 2008, 9). Çünkü kişiler, bu yolla güçlü olduklarını, buldukları ortamlardaki tüm bilgilere sahip olduklarını etrafındakilere göstermek ister. Sahip oldukları bilgilerin çokluğu onların gücünü gösterir. O bilgileri paylaşma korkusu nedeniyle etrafındakileri kendilerine bağımlı hale getirirler.

4. Sonuç

Sonuç olarak, her ne kadar kabul etmesek de dedikodu, hayatımızın hemen her anında içinde bulunduğumuz bir iletişim biçimi olarak karşımıza çıkmakta ve sosya ilişkilerimizde belirleyici bir etken olmaktadır. Bazen bir arkadaşımız, bazen tanıdığımız herhangi biri bazen de hiç tanımadığımız biri hakkında kötü niyetle olmasa da konuşuruz. Zaten dedikodu çoğunlukla kendiliğinden ortaya çıkan bir durumdur. Yani dedikoduda her zaman önceden bir planlama veya bir art niyet yoktur. Bazen birinin olumlu bazen de olumsuz bir özelliği hakkında konuşuruz.

Katılımcılar açısından bakıldığında dedikodu genel olarak; “birini çekiştirme”, “onun hakkında kötü konuşma” veya “düşünme”, “birbirileri hakkında eleştiri yapma” ya da “güvendiğimiz kimselerle sır paylaşma” ve “anlatma yoluyla rahatlatma” şeklinde tanımlanmaktadır. Kişilerin dedikodu ile ilgili yaptıkları tanımlamalara baktığımızda genellikle dedikodu ile ilgili olumsuz bir takım algılamaların olduğu ancak kimi zaman da dedikodunun olumlu sonuçlar da doğurabileceği şeklinde yaklaşımlar ile karşılaşmaktayız.

Genel olarak bakıldığında kişilerin daha çok yakın çevrelerinde olanlar ile ve güvendikleri anlatılanları bir başkasına aktarmayacağına inandıkları, kendilerine yakın hissettikleri ve sosyo-kültürel anlamda yakın buldukları kişiler ile dedikodu yaptıkları görülmektedir. Yani her şeyi herkesle konuşmadıkları sadece belli kişilerle konuştukları görülmektedir. Çünkü bireyler hem anlatarak rahatlatmaya aynı zamanda anlatılanların sır gibi bir başkasına aktarılmamasını istemektedirler. Dedikodu eyleminin sıklıkla gerçekleştirdiği görülmektedir. Ayrıca dedikoduya malzememe olan konular açısından bakıldığında ise; genellikle ev hanımları daha çok ev işleri, komşunun evinin düzeni, yakın akrabası, arkadaşı, eşi veya komşusu hakkında dedikodu yapma eğiliminde iken çalışan kadınlar ise genellikle iş yerindeki kişiler hakkında dedikodu yaptıkları görülmektedir.

Katılımcıların çoğunlukla; “merak”, “kıskançlık”, “çekememe”, “intikam”, “kendini ıspatlama”, “başkasını kötüleme yoluyla itibar kazanma”, “vakit öldürme”, veya “eğlenceli bulma”, “rahatlatma” nedeniyle dedikodu yaptıkları görülmektedir. Ayrıca belli bir mekanın olmadığı her yerde dedikodu yapılabileceği düşünülmektedir.

Genel olarak; kadınların daha çok dedikodu yaptığını düşünülürken ancak erkeklerin de çokça dedikodu yaptığı ifade edilmektedir. Çünkü kadınların daha meraklı, hassas, paylaşmayı seven, ayrıntıcı ve her konuyu düşünüp- paylaşmayı seven bir yapısını olduğu düşünülmektedir. Erkeklerin ise daha çok ağır ve zarar verici dedikodular yaptığı kimi katılımcılarca belirtilmektedir.

Son olarak dedikodunun işlevleri üzerinde durulmuştur. Katılımcıların çoğunluğu; dedikoduda bir paylaşım olması nedeniyle kısa bir süreliğine de olsa problemlerini anlatarak kurtulma olanağı elde ettiklerini, psikolojik açıdan rahatladıklarını, birlikte dedikodu yapılan kişi ile samimiyetini güçlendirdiklerini, yalnız olmadıklarını gördükleri için rahatladıklarını, dedikodu aracılığıyla gündelik yaşamın stresinden kurtulma olanağı elde ettiklerini ifade ederek dedikodunun olumlu işlevlerinin varlığına vurgu yapmışlardır.

KAYNAKÇA

- Arabacı, İ. Bakır, Sünktir, Meltem ve Şimşek, F. Zehra (2012). Öğretmenlerin Dedikodu ve Söylenti Mekanizmasına İlişkin Görüşleri: Nitel Bir Çalışma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, S. 18(2), s. 171-190.
- Bacaksız, F. Eşkin ve Yıldırım, Aytolan (2013). Dedikodu ve Söylenti Tutumu Ölçeği'nin Biçimlerinin Belirlenmesi. *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 13, s. 204-218.
- Bostancı, Ç. Gülcan (2011). Bir İntikam Hançeri Olarak Kelimeler. *Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, S. 1(2), s. 255-275.
- Çaylı, Emek (2008). Popüler Bir Tecrübe/Tahakküm ve Direnişin Aracı Olarak Dedikodu: Türkiye Televizyonlarında Dedikodu'nun Söylemsel Analizi. *Kültür ve İletişim Dergisi*, S. 11(2), s. 9-40.
- Dunbar, Robin (1998). *Grooming, Gossip and The Evolution of Language*. Cambridge: Harvard University Press.
- Eroğlu, Erhan (2005). Yöneticilerin Dedikodu ve Söylentiye Yönelik Davranış Geliştirilmesi. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 7(13), s.203-218.
- Kapferer, J. Noel (1992). *Dünyanın En Eski Medyası: Dedikodu ve Söylenti*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kocabay, Hatice (2007). Bir Dedikodu İletim Mekânı Olarak İnternet Sitelerinin Forumları. *Milli Folklor Dergisi*, S. 75, s. 121-125.
- Kümbetoğlu, Belkıs (2005). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Solmaz, Başak (2004). *Kurumsal Dedikodu ve Söylenti*, Konya: Tablet Yayınları.
- Solmaz, Başak (2006). Söylenti ve Dedikodu Yönetimi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 16, s. 563-575.
- Tarhan, Nevzat (2013). *Kadın Psikolojisi*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Türkdoğan, Orhan (2003). *Bilimsel Araştırma Metodolojisi*. 4.Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 5.Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi.